

ΦΘΟΓΓΙΚΑ ΠΑΘΗ

Οι διάφορες αποβολές, συγχωνεύσεις και κάθε είδους μεταβολές των φθόγγων λέγονται φθογγικά πάθη.

ΠΑΘΗ ΦΩΝΗΕΝΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΦΘΟΓΓΩΝ

Όταν σε μία λέξη ή ανάμεσα σε δύο γειτονικές λέξεις βρεθούν στη σειρά φωνήεντα ή δίφθογγοι, λέμε ότι υπάρχει χασμωδία.

Για την αποφυγή της χασμωδίας συμβαίνουν ορισμένα πάθη των φωνηέντων και των διφθόγγων. Με μία λέξη αυτά τα πάθη λέγονται συναλοιφή. Άλλοτε πάλι για την αποφυγή της χασμωδίας γίνεται πρόσληψη ευφωνικών συμφώνων.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΣΥΝΑΛΟΙΦΗΣ

A) Συναίρεση:

Λέγεται η συγχώνευση μέσα στην ίδια λέξη δύο στη σειρά φωνηέντων ή φωνήεντος και διφθόγγου σ' ένα μακρόχρονο φωνήεν ή σ' ένα δίφθογγο.

B) Κράση:

Λέγεται η συγχώνευση του τελικού φωνήεντος ή διφθόγγου μιας λέξης με το αρχικό φωνήεν ή τον αρχικό δίφθογγο της ακόλουθης.

Γ) Έκθλιψη:

Λέγεται η αποβολή του τελικού βραχύχρονου φωνήεντος μιας λέξης εμπρός από το αρχικό φωνήεν ή τον αρχικό δίφθογγο της ακόλουθης.

Δ) Αφαίρεση:

Λέγεται η αποβολή του αρχικού βραχύχρονου φωνήεντος μιας λέξης, όταν η προηγούμενη λήγει σε μακρόχρονο φωνήεν ή σε δίφθογγο.

Ε) Υφαίρεση:

Λέγεται η αποβολή μέσα στην ίδια λέξη ενός από τα δύο όμοια βραχύχρονα φωνήεντα ή αποβολή του -ι των διφθόγγων εμπρός από φωνήεν.

Στ) Συνίζηση:

Λέγεται η συνεκφώνηση δύο στη σειρά φωνηέντων ή διφθόγγων που βρίσκονται μέσα στην ίδια λέξη ή ανάμεσα σε δύο γειτονικές λέξεις κατά τέτοιο τρόπο, που οι δύο φθόγγοι να αποτελούν μια συλλαβή.

Πρόσθετα ή ευφωνικά σύμφωνα:

Μερικές λέξεις που λήγουν σε φωνήεν, όταν βρεθούν εμπρός από λέξεις που αρχίζουν από φωνήεν ή δίφθογγο, παίρνουν στο τέλος ορισμένα σύμφωνα που συντελούν στην ευφωνία, δηλαδή στην αποφυγή της χασμωδίας. Τέτοια σύμφωνα είναι το -ν και το -κ (ή το -χ).

Το ευφωνικό -ν το παίρνουν εμπρός από φωνήεν: α) οι τύποι κλιτών και άκλιτων λέξεων που λήγουν σε -σι, β) οι τύποι του γ' ενικού προσώπου των ρημάτων που λήγουν σε -ε και ο ρηματικός τύπος ἐστί.

Το ευφωνικό –ν συνηθίζεται και εμπρός από σύμφωνο, ιδίως στο τέλος της φράσης.

Το ευφωνικό –κ το παίρνει το αρνητικό μόριο οὐ εμπρός από φωνήεν που έχει ψιλή.

Το ευφωνικό –χ το παίρνει το αρνητικό μόριο οὐ εμπρός από φωνήεν που έχει δασεία.

ΠΡΟΣΟΧΗ: το αρνητικό μόριο οὐ εμπρός από φωνήεν δεν παίρνει –κ ή –χ, όταν μετά από το οὐ ακολουθεί στίξη.

Πάθη φωνηέντων στο θέμα των λέξεων:

1. **Συγκοπή:** είναι η αποβολή του βραχύχρονου φωνήεντος ανάμεσα σε δύο σύμφωνα.
2. **Ανάπτυξη:** είναι η πρόσληψη ενός φωνήεντος ανάμεσα σε δύο σύμφωνα, που γίνεται συνήθως για να διευκολυνθεί η προφορά.
3. **Μετάθεση:** είναι η μετατόπιση ενός βραχύχρονου φωνήεντος σε άλλη θέση μέσα στη λέξη.
4. **Αφομοίωση:** είναι η μεταβολή ενός βραχύχρονου φωνήεντος σε φωνήεν όμοιο με το φωνήεν της επόμενης ή της προηγούμενης συλλαβής του θέματος.
5. **Αντιμεταχώρηση:** είναι η αμοιβαία αλλαγή του χρόνου ενός μακρόχρονου φωνήεντος με το χρόνο του αμέσως επόμενου βραχύχρονου φωνήεντος.
6. **Ποιοτική μεταβολή ή τροπή:** είναι η μεταβολή ενός φωνήεντος σε άλλο φωνήεν του ίδιου χρόνου (ενός βραχύχρονου σε άλλο επίσης βραχύχρονο ή ενός μακρόχρονου σε άλλο επίσης μακρόχρονο).
7. **Ποσοτική μεταβολή:** είναι η μεταβολή ενός μακρόχρονου φωνήεντος σε βραχύχρονο ή του βραχύχρονου σε μακρόχρονο. Έτσι η ποσοτική μεταβολή είναι: α) βράχυνση ή συστολή: δηλαδή μεταβολή του μακρόχρονου φωνήεντος ή του διφθόγγου σε βραχύχρονο φωνήεν, β) έκταση: δηλαδή η μεταβολή του βραχύχρονου φωνήεντος σε μακρόχρονο, γ) αντέκταση ή αναπληρωτική έκταση: δηλαδή το φαινόμενο της έκτασης με την ταυτόχρονη αποβολή ενός ή περισσοτέρων συμφώνων που ακολουθούν.
8. **Μετάπτωση:** συμβαίνει όταν το φωνήεν στο θέμα μιας λέξης παθαίνει πολλές παθήσεις μαζί σε διάφορες συγγενικές λέξεις ή σε τύπους της ίδιας λέξης.

